

665

teatr

WITKACY I GOLDONI

Minęły trzy lata, jak dyrekcję i kierownictwo artystyczne poznańskiego Teatru Nowego objęła Izabella Cywińska. Okres ten zawoocował wieloma interesującymi spektaklami — warto tu przypomnieć „A jak królem, a jak katem będziesz” Tadeusza Nowaka w reżyserii Janusza Nyczaka i „Szkolę błaznów” Michela de Ghelero w reżyserii Conrada Drzewieckiego (oba przedstawienia gościły na Warszawskich Spotkaniach Teatralnych, a poza tym pierwsze pokazywane było również w telewizji) oraz z ostatniego sezonu — „Wijuny” Teresy Lubkiewicz-Urbanowicz i „Onych” Witkiewicza, reżyserowane przez dyrektorke teatru.

Z tym ostatnim spektaklem i sztuką Goldoniego „Awantura w Chioggi” w reżyserii Janusza Nyczaka przyjechał Teatr Nowy na gościnne występy do Warszawy. Wydaje się to być realizacją zapowiedzi, jakie słyszeliśmy z ust ludzi zawiadujących kulturą warszawską, że wspaniały pomysł Panoramy Trzydziestolecia będzie kontynuowany, w skromniejszej oczywiście formie, właśnie poprzez zapraszanie pojedynczych teatrów czy np. interesujących wystaw plastycznych z pozastołecznych ośrodków. Inicjatywa na pewno godna pochwały.

Teatr Nowy przywiózł dwa zupełnie różne utwory dramatyczne, co w efekcie dało — rzecz jasna — różne przedstawienia. Posiadające jednak kilka cech wspólnych: rzetelną reżyserię, znakomite zespołowe aktorstwo (opierające się na świetnie opracowanych poszczególnych rolach), funkcjonalną scenografię. W obydwu przypadkach mamy do czynienia z teatrem „dla ludzi”, tradycyjnym — jeśli przez tradycyjny rozumieć teatr bez niepotrzebnych uduziwień, klarownie podający zasadnicze kwestie w „Onych” czy też wspaniale bawiący publiczność „Awanturą w Chioggi”.

„Oni”, jedna z lepszych sztuk Witkacego, „dramat w dwu i pół aktach” z 1920 roku, porusza się w kręgu stałych obsesji i lęków autora, które najdoskonalszy i ostateczny swój wyraz znajdują w napisanych w wiele lat później „Szewcach”. Bohaterem dramatu jest Kaliks Balandaszek, klasyczna niemal postać z Witkacowskiej galerii, niezrealizowany artysta, znajdujący rekompensatę dla swoich potrzeb artystycznych we wspaniałych zbiorach współczesnych płócien (mamy rok 1920, a zatem współczesność to młody Picasso, kubizm i... Czyżewski, zwolennik formizmu, podobnie jak autor sztuki). Brak realizacji, niemożność sprostania „demonicznym” potrzebom,

nie tylko echa walki Witkacego o nową sztukę, polemik, jakie toczono wokół teorii „czystej formy”, ale także ślady młodzieńczego romansu autora z Ireną Solską, opisanego w zawołanym kształcie w „622 upadkach Bunga”.

Właściwymi bohaterami dramatu są Oni — ludzie skupieni wokół idei Absolutnego Automatyzmu i głoszący hasło zniszczenia dotychczasowej sztuki.

Sztuka i eros — czyli dziedziny pozwalające człowiekowi realizować swoje indywidualne pragnienia być sobą — i Oni, którzy pragną zniszczyć to, co jednostkowe: oto podstawowa antyteza dramatu i podsta-

wowa — wedle Witkacego — antyteza społeczeństwa.

Witkacy postulował, aby sztuki jego grywać zyczajnie, niemal realistycznie, przestrzegając didaskaliów. I tak prawie jest u Cywińskiej. Szczególnie początkowe „pół” aktu wydaje mi się idealnym spełnieniem zaleceń autora. W tym kontekście ujawnia się „demonizm” akcji i aktorskiej gry. Bardzo mi się podobał Michał Grudziński (Balandaszek), który świetnie utrafił w styl Witkacego, nadając postaci niespodziewaną głębokość i pełnię. Zbyt serio potraktowała Cywińska Onych: Witkacy więcej sugeruje — Cywińska dopowiada do

końca. Ogólnie jednak — jedna z najciekawszych realizacji Witkacowskich lat ostatnich.

Komedie Carlo Goldoniego, niezwykle płodnego dramaturga włoskiego z XVIII wieku, korzystają z wielu tradycyjnych schematów *commedia dell'arte*. Goldoni nasycił jednak stare rozwiązania nowymi treściami. W „Awanturze” np. pomieścił mnóstwo soczystych spostrzeżeń obyczajowych, odmalował koloryt codziennego życia rybaków w Chioggi.

„Awantura” w inscenizacji Janusza Nyczaka pulsuje gorącym rytmem ludowej zabawy; jest to kome-

dia żywiołowa, wykorzystująca nieskomplikowaną intrygę, a mimo to zaskakująca bogactwem teatralnych pomysłów, pięknie opracowanymi scenami zbiorowymi czy nagłymi zmianami sytuacji. Podkreślić trzeba świetną grę całego zespołu, od początku do końca pełną dynamiki, niekiedy wręcz brawurową.

KRZYSZTOF PYSIAK

Teatr Nowy w Poznaniu. Gościnnie występy w warszawskim Teatrze Ateneum (13-14.IX). S.I. Witkiewicz: „Oni”. Reżyseria: Izabella Cywińska. Scenografia: Kazimierz Wiśniak; C. Goldoni: „Awantura w Chioggi”. Przekład: Jerzy Jędrzejewicz. Reżyseria: Janusz Nyczak. Scenografia: Jerzy Kowarski.